

/ [гол. ред. С. Д. Максименко]. К. : Срібна хвиля. 2012. Т. IV. Психологія розвитку дошкільника. Вип. 8. С. 140–155

7. Патріотичне виховання – ЗДО «Щасливий». URL: <https://shchaslyvyi>.
8. Циба В. Алгоритм життєвого шляху успішної творчої особистості. Соціальна психологія, 2006 с. 63

В. Росляк,
здобувач ОС «магістр»
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського
V. Roslyak,
master's student,
Vinnytsia Mykhailo Kotsubynsky
State Pedagogical University

РОЛЬ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДОШКІЛЬНИКІВ

THE ROLE OF MUSICAL ART IN DEVELOPMENT CREATIVE SKILLS OF PRESCHOOL CHILDREN

Анотація. В статті аналізуються поняття «творчість», «здібності». Розкривається значення музичного мистецтва в розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку. Досліджуються педагогічні умови для успішного розвитку творчих здібностей дошкільників на музичних заняттях. Зазначено, що творчі здібності проявляються і формуються через музичну діяльність.

Abstract. The article analyzes the concepts of "creativity", "abilities". The importance of musical art in the development of creative abilities of preschool children is revealed. Pedagogical conditions for the successful development of creative abilities of preschoolers in music classes are investigated. It is noted that creative abilities are manifested and formed through musical activity

Ключові слова: дошкільний вік, творчі здібності, музичне мистецтво, музична діяльність.

Key words: preschool age, creativity, musical art, musical activity.

Створення сприятливих педагогічних умов для прояву творчих здібностей кожної дитини у різних видах діяльності є одним з основних актуальних завдань, які поставлені державою перед національним дошкільним вихованням. Доцільно підкреслити, що саме в дошкільному віці відбувається формування творчої уяви, первинної системи моральних цінностей. В основних державних документах, а саме закон «Про дошкільну освіту», Базовий компонент дошкільної освіти в Україні, велика увага приділяється спрямуванню на реформування та оновлення змісту, форм і методів дошкільного виховання відповідно до вікових та індивідуальних

особливостей дітей. Згідно з вимогами Базовий компонент дошкільної освіти в Україні, «зараз недостатньо давати дитині готові знання і вимагати їх засвоєння» [1]. В документі зазначається про необхідність «...сприяти формуванню компетентності дитини у різних сферах життєдіяльності, підготувати її до активної життєвої позиції, тому, що суспільству потрібні самостійні, творчі люди, які зуміють працювати в незалежній державі» [8, с. 5]. «Мистецько-творча компетентність – підкреслюється в документі – це здатність дитини практично реалізовувати свій художньо-естетичний потенціал для отримання бажаного результату творчої діяльності на основі розвинених емоцій та почуттів до видів мистецтва, елементарно застосувати мистецькі навички в життєвих ситуаціях під час освітньої та самостійної діяльності» [7, с. 35]. Творчі здібності сприяють створенню нового, оригінального продукту, знаходженню нових способів виконання діяльності.

Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку засобами музичного мистецтва було в центрі досліджень великої кількості педагогів та композиторів протягом довгих століть. Вітчизняні і зарубіжні науковці, такі як М. Монтесорі, Н. Ветлугіна, Е. Жак-Далькроз, З.Кодай, М.Леонтович, Р.Марченко, К.Орф, О.Ростовський, вивчали та розглядали актуальні проблеми музичного виховання та навчання дошкільнят. Розгляд різних сторін проблеми розвитку творчих здібностей: їх компонентного складу, критеріїв та показників розвитку, методів та прийомів формування розкриваються у працях багатьох вітчизняних вчених (І. Волощук, С. Гончаренко, Г. Костюк, В. Моляко, В. Романець, М. Холодна) і зарубіжних учених (Л. Венгер, Дж. Гілфорд, О. Леонт'єв, О. Лук, Я. Пономар'єв, Ч. Спірмен, Е. Торренс та ін.).

Творчість – один із найскладніших видів діяльності, який є важливим чинником повноцінного становлення людини. Особливу увагу розвитку творчих здібностей приділяють ще у дошкільному навчальному закладі. Тому необхідно дослідити різні підходи до розуміння поняття «творчі здібності».

В «Українському педагогічному словнику» О. Гончаренко знаходимо наступне визначення: «Здібності – це стійкі індивідуальні психічні властивості людини, які є необхідною внутрішньою умовою успішного виконання певних видів діяльності (набуття знань, умінь і навичок; використання їх у праці). Зазначимо, що здібність становить складну синтетичну якість людини, в якій поєднуються окремі психічні властивості (чутливість, спостережливість, особливості пам'яті, уяви, мислення)» [5, с. 335].

Науковець В. Барко, вивчаючи природу формування творчих здібностей, розкриває їх як «природну функцію мозку, яка виявляється і реалізується в діяльності при наявності спеціальних здібностей у тій чи іншій конкретній діяльності» [2, с. 49].

Варто зазначити, що аналізуючи психолого-педагогічну літературу за даною темою, було визначено, що з психологічної точки зору дошкільне дитинство є сприятливим періодом для розвитку творчих здібностей. І дуже яскраво творчі здібності проявляються саме в музичній діяльності.

Доцільно підкреслити, що «творчості» навчити неможливо, можливо лише створити умови для активізації творчих імпульсів у дітей, запалити жагу навчання й любові до мистецтва» [4, с.208]. Розвиток творчих здібностей можливий лише за створення певних педагогічних умов, що сприяють їх формуванню. До таких можна віднести наступні: увага до раннього розвитку дітей, надання дитині можливості пізнати різні види музичного мистецтва та свободи у виборі улюбленої діяльності, забезпечення матеріалами, посібниками та музичними інструментами для вільного музикування, імпровізації у вільний час та заохочення дорослими прагнення дитини до творчості [4, с. 209].

«Однією з найважливіших умов – відмічає науковець Л. С. Бровчак – прояву творчості в мистецькій діяльності – організація цікавого змістовного життя дитини в дошкільній установі і сім'ї; збагачення її яскравими враженнями, забезпечення емоційно-інтелектуального досвіду, який слугуватиме основою для виникнення задумів і буде матеріалом для роботи уяви. Цей досвід створюється всією системою життєдіяльності дитини (спостереження, заняття, ігри, спілкування) і слугує основою для ігор, творчих розповідей, малюнків»[3, с. 51]

Безперечно, сама організація роботи з розвитку творчих здібностей в дошкільників вимагає від вихователя також творчості і майстерності і викликає у дітей активний інтерес до музичного мистецтва, сприяє швидкому оволодінню доступним для дітей музичним репертуаром.

Аналізуючи психолого – педагогічну літературу, було встановлено, що дошкільний вік є найбільш сприятливим для реалізації індивідуальних творчих проявів у різних видах музичної діяльності. Це пов'язано з тим, що «в період дошкільного дитинства організм, що розвивається, є сенситивним до звукових характеристик об'єктів навколишнього світу, здатний емоційно відгукуватися на музичні образи. Музика загострює емоційну чуйність, пробуджує уявлення, нав'язні красою музичних образів, поглиблює поетичне, мрійливе в натурі дітей» [6, с. 118]. Тому вкрай важливо, щоб під час слухання, або виконання музичних творів кожна дитина мріяла, фантазувала та імпровізувала.

Варто зазначити, що основною формою музичної діяльності в закладах дошкільної освіти є музичні заняття. Вони передбачають не тільки слухання музичних творів доступних для сприйняття дошкільників, навчання їх співу, рухам в музичних іграх і танцях, але і навчання їх грі на дитячих музичних інструментах.

Головні завдання під час занять з музичного мистецтва в закладах дошкільної освіти полягають в наступному: музичний керівник повинен «допомогти дітям увійти в світ музики, відчувати і пережити її чуттєво; сприяти практичному засвоєнню музичних знань; створити передумови до формування творчого мислення; розвивати творчу уяву та фантазію дітей; формувати у дітей риси характеру, що сприяють самоствердженню особистості, самостійності та свободи мислення, індивідуальності сприйняття» [4, с.209].

Доцільно підкреслити, що заняття з розвитку творчих музичних здібностей дошкільників необхідно проводити, з'єднуючи два таких важливих розділи, як

навчальне та творче музикування: 1. навчальне музикування – «це ознайомлення дітей з найпростішими елементами музичної мови та навчання дітей вмінню практично використовувати їх у роботі над формуванням звуковисотного слуху та метроритму» [6, с. 132]. 2. Творче музикування – це «імпровізаційно -творча «гра в музику» в найрізноманітніших формах, поєднуючи музику, мову та рух. Мета цього музикування полягає в розвитку творчих здібностей дітей та їх навчання дії. Саме тому воно за формою та змістом більшою мірою відповідає природі дітей дошкільного віку та принципам ігрових методик, наявних у світовій практиці» [6, с. 132].

Ще дуже доцільно під час музичних занять використовувати декілька видів музичної діяльності. Найперше – це залученням дітей до музичного мистецтва, а саме - слухання класичної та сучасної музики, вивчення пісень, танців, оволодіння елементарними навичками гри на дитячих музичних інструментах. Наступний вид музичної діяльності, пов'язаний з грою і художньою літературою: музичні ігри, змістом яких є казки, оповідання, потішки, вірші: народні хороводні ігри із співом, ігри драматизації у музичному супроводі, діалогами, рухами, драматизація народних пісень під музику, театралізовані вистави за казками, тощо.

Варто використовувати інтегрований підхід до музичної діяльності: в ігровій – заохочення дошкільнят брати участь в народних іграх, супроводжуваних піснею, розігрування дитячих пісень, ми, драматизування казки; художній – у ліпленні, малюванні, на заняттях з розвитку мови; в бесідах із дітьми під час знайомства з природними явищами; в ранковій гімнастиці; у час дозвілля, в різних побутових ситуаціях.

Задля того, щоб діти залюбки виконували музичний твір, варто використовувати не складні, але цікаві дітям вправи (поспівки) для голосу – українські народні пісні: «Іде, іде дід, дід» в обробці Я. Степового, «Диби-диби», «Козо, козо, вилий воду», «Кіт і мишка», фрагменти з дитячих опер видатного українського композитора Миколи Лисенка «Пан Коцький», «Коза-дереза», «Зима і весна».

Доцільно використовувати під час проведення музичного заняття ще і музично - дидактичні ігри за сюжетами казок. Це ігри пізнавального характеру, спрямовані на збагачення і закріплення знань, пов'язаних з музичною діяльністю, активізацією словникового запасу дошкільників, вивчення жанрів музичних творів, музичних інструментів тощо.

Варто урізноманітнювати і саму побудову музичних занять. Однакові за структурою музичні заняття перестають захоплювати дошкільників, тому під час їх проведення необхідно не тільки навчати дітей правильно співати, рухатися, грати на музичних інструментах, а й розвивати у дітей вміння емоційно відкликатися на музику, діяти активно, виявляти ініціативу, творчо ставитися до виконання завдань.

Отже, розвиток творчих здібностей дитини – це відносно динамічна та самостійна система окремих особистісних якостей, що поєднує між собою, утворює інтегровану якість, формується та проявляється у творчій діяльності і у процесі проблемно - пошукової діяльності, забезпечує розвивальну взаємодію особистості з

навколишнім середовищем. Ефективність розвитку творчих здібностей дошкільників залежить від створення наступних педагогічних умов: створення емоційно-насиченої атмосфери під час музичних занять; формування у дітей зацікавленості в задумі; створення умови для пробудження активізації в дітей творчих імпульсів, для пізнання радості творення. Діти стають активнішими, більш самостійними, ведуть пошуки способів вирішення творчих завдань, а досягнуті ними результати стають більш якісними і оригінальними. Більшість науковців, розробляючи форми і методи музичного виховання дітей, доходять висновку, що вони повинні бути спрямованими на розвиток самостійності і креативності дошкільників.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Нова редакція. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20okomponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf. Дата звернення: 01.11.2022.
2. Барко В. Як визначити творчі здібності дитини?. Київ: Україна, 1991. 49 с.
3. Бровчак Л. С. Розвиток творчих здібностей і вмінь дітей у процесі мистецької діяльності. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія : зб. наук. праць / ред. кол.: В. І. Шахов, О. В. Акімова, В. І. Бондар та ін.; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця : Твори, 2018. Вип. 56. С. 50-55.
4. Бушак І. М., Кость С. П., Пирч М. І. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку засобами музичного мистецтва. Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки № 2 (35). 2020. С. 206-212.
5. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
6. Матвієнко С. І. Теорія та методика музичного виховання дітей дошкільного віку: навчальний посібник. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 297с.
7. Методичні рекомендації до Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти). 2021. URL: https://oplatforma.com.ua/files/articles/2895/Metodychka_BKDO_2021_Pedrada.pdf. Дата звернення: 1.11.22
8. Розвиток творчих здібностей дітей засобами музичної діяльності в дошкільному навчальному закладі: Херсон, КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти». 2013. 60с.

К. Рябко

здобувач ОС «магістр»

Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

K. Ryabko

master's student,

Vinnitsia Mykhailo Kotsubynsky
State Pedagogical University